Den skulle rymma en utställning som var gemensam för alla de olika avdelningarna (utom den etnografiska) och för Geologiska undersökningen.

Resultatet blev slutligen att de botaniska avdelningarna förlades i en byggnad för sig. Botanikernas krav på en egen paviljong byggde på deras föreställning om att det var nödvändigt att skådesamlingen stod i omedelbar förbindelse med huvudsamlingen. Zoologerna var däremot trogna anhängare av 'the new museum idea' och hävdade nödvändigheten av att tillmötesgå allmänhetens intresse. En gemensam utställning för alla de olika ämnesområdena var inte bara mest praktisk ur besökarnas synpunkt. I en gemensam utställning skulle också sambanden i naturen kunna återges.

Den ledande personligheten bland zoologerna var Einar Lönnberg, chef för vertebratavdelningen, den avdelning som hade de mest tilldragande föremålen att visa, fåglarna och de stora däggdjuren. Einar Lönnberg var också den som hade viljan och gnistan att skapa en utställning med tanke på den stora allmänheten. Lönnberg var popularisatorn framför andra. Det var han som 1906 lanserade den populärvetenskapliga tidskriften *Fauna och Flora*. I utställningen introducerade Lönnberg i andan av 'the new museum idea' ett långt mer omsorgsfullt urval av föremål än som förekommit tidigare. Medan de botaniska avdelningarna inte förmådde utarbeta någon vägledning för besökarna, gav vertebratavdelningen ut en följd av kataloger med stor pedagogisk ambition. I denna avdelning skapades också den attraktiva biologiska utställningen, fem stora montrar som visade djurlivet i landskap från olika världsdelar.

'The new museum idea' kan betraktas om en symbol för museets institutionella särart. Det var i kombinationen av utställning och forskning som museet skulle hävda sin position.

Eric Hedqvist

Steven Conn: Museums and American Intellectual Life, 1876-1926. The University of Chicago Press. Chicago and London, 1998. ISBN 0-226-11492-9.

Den amerikanske historikern Steven Conn beskriver i sin bok 1800-talets tro på föremålen som omedelbara källor till kunskap. Museerna var framgångsrika i att skapa ny kunskap genom omsorgsfullt systematiskt arbete kring föremålen, den viktoriaiska tidens fascination. Conn myntar begreppet 'object based epistemology'. Museimaterialet troddes även för oskolade tjäna som en uppslagen bok. Det var bilden av utvecklingen som hölls fram. Museibesökarna hade att i utställningarna följa en bana från det enkla till det sammansatta, från det vilda till det civiliserade eller från det ålderdomliga till det moderna.

Både stora och små amerikanska universitet och högskolor anlade under 1800-talet naturhistoriska samlingar och museer. Men ett steg i annan riktning togs 1883 vid John Hopkins universitet i Baltimore, där det i stället inrättades väl utrustade biologiska och fysiologiska laboratorier. Flera universitet skulle snart följa detta exempel. Universitetsforskarna ersatte museernas deskriptiva ambition med experimentell metod. Forskningens fokus flyttades från mönster till teori. Medan den tidigare naturhistoriskt inriktade forskningen var förbunden med bilden av evig natur, framställdes naturen nu som flyktig och problematisk. Vägen att förstå världen genom föremål förlorade sin tidigare framkomlighet. Conn visar hur denna förändring sammanträffade i tiden med en uppgång för den teoretiskt medvetna forskning, som utvecklades vid universiteten.

Museerna var under 1800-talet de dominerande forskningsinstitutionerna i USA, och amerikanska museimän levde länge i föreställningen att museerna var ensamma om att både kunna bedriva forskning och förmedla en förstahandskunskap om forskningsresultaten. Men under tiden efter första världskriget passerades museerna som forskningsin-

stitutioner av universiteten. När de inte längre kunde hålla jämna steg med den vetenskapliga utvecklingen vid universiteten, sökte många av museerna vinna en ny position genom att vända sig till skolorna och de yngsta barnen.

Det var konstmuseerna som blev de mest framgångsrika i den fortsatta konkurrensen och i vår tid intar den starkaste ställningen bland amerikanska museer. Konstverken är avsedda att betraktas på just det sätt som sker i museerna, dit de för med sig sin aura. Konstverken är dessutom alltjämt, till skillnad från biologiska, antropologiska eller andra föremål, nödvändiga för den akademiska forskningen. Konsthistorikerna är, enligt Conn, de enda som fortfarande inte kan avvara de faktiskt existerande föremålen.

Bokens titel ger förväntningar om en bredare undersökning av museernas relation till det intellektuella livet, som i Conns bok emellertid endast representeras av universiteten.

Eric Hedqvist

Crispin Paine (ed.), *Godly Things. Museums, Objects and Religion*. I: Leicester Museum Studies. Leicester University Press, London, New York 2000. ISBN 0-7185-0153-5.

Enligt utgivaren den första samlingen uppsatser som översiktligt söker belysa hur religioner och deras materiella uttryck behandlas i museer. Av de fjorton texterna presenterar de tre första övergripande teman och tekniker, de övriga är 'case studies' från olika håll i världen.

Hos alla författarna möter en sorts förvåning över det ringa intresse som i den museologiska litteraturen och debatten visats denna samhällskraft som runt om i världen har en sådan politisk sprängverkan och som även i mera trivial mening har stor ekonomisk betydelse. Julia Ridout skriver om religionen och kulturarvet i Storbritannien och påpekar exempelvis att English Tourist Board 1995 redovisade 19,5 miljoner besök i katedraler och större kyrkor, 12 miljoner turistbesök i sockenkyrkor – tillsammans en dryg tredjedel av de 100 miljoner besöken i museer och gallerier. Kanske ligger förklaringen i att kyrkomiljöerna för många är just museer, som dock har utvecklat en förmedlingstradition helt skild från museernas. Men utgivaren framhåller energiskt att när västvärlden alltmer blir något av en religiös stormarknad får museerna en allt påtagligare plikt att ta upp religiösa fenomen till behandling. Museerna är trots allt icke oviktiga platser för samhällets självreflektion, där övertygelser och förhållningssätt måste lyftas fram och där vi försöker förmedla vår förståelse av världen.

Ett grundproblem, ofta återkommande i texterna, är svårigheterna att – även när man behandlar byggnader, rum och artefakter med professionell akt-samhet och respekt för olika religioners utövare – förmedla centrala andliga innehåll. Julia Ridout skriver sålunda 'spirituality as essentially an abstract concept cannot be displayed adequately in a concrete way'. Och Chuang Yiao-hwei apropå buddhismens religiösa ting: 'they do not represent, they sig-